

Голас Радзілы

№ 17 (1432)

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАІЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Год выдання 21-шы
Цана 2 кап.

29 красавіка 1976 г.

СВАБОДА сумлення- наша права

Дзіўны XX век!
Ён узрушыў свет грандыёз-
нымі сацыяльнымі пераўтвар-
эннямі. Прынёс адкрыццё
энергіі атама, радыё і тэлеба-
чанне, кібернетыку, нарэшце,
палёт чалавека ў космас. Да-
лёка наперад рушыў агульны
культурны ўзровень чалавец-
тва.

Але — дзіўны XX век! — і
сёння ў апошняй яго чвэрці
мільёны жыхароў Зямлі ве-
раць у звышнатуральныя сілы,
баяцца д'ябла, ходзяць да ва-
ражбітак. У Англіі, як ні па-
радаксальна, налічваецца 40
тысяч ведзьмаў і чарадзеяў.
Словам, нягледзячы на нябача-
ны прагрэс цывілізацыі, розум
мільёнаў людзей на Захадзе
ўсё яшчэ асвятляе першабыт-
ная лучына, імя якой — рэлі-
гія.

У адрозненне ад іншых
форм грамадскай свядомасці
(напрыклад, ад навукі) рэлігія
грунтуецца не на ведах, а на
веры ў існаванне сувязі паміж
звышнатуральным і натураль-
ным. Яна скажона адлюстроў-
вае навакольны свет, жыццё
людзей, ілюзорна задавальняе
іх патрэбы. Рэлігія вучыць ве-
руючых пакорнасці, забівае
смелую думку і дапытлівы ро-
зум, падаўляе свабоду чалаве-
ка, апраўдвае прыгнёт, экс-
плуатацыю, бяспраўе мас.

Тысячы гадоў рабства асва-
чаліся рэлігіяй, найвялікшыя
злачынствы былі ўчынены ў імя
бога. Па прыговору папскай ін-
квізіцыі былі спалены на каст-
ры Дж. Бруна і Л. Ваніні. 27 га-
доў правёў у няволі аўтар вя-
домай кнігі «Горад Сонца»
Т. Кампанела...

Рэлігія была і засталася бі-
зуном, шорамі, хітра сплеченай
сеткай, вырвацца з якой не
проста.

І ўсё ж працэс секулярыза-
цыі — вызвалення грамадскага
і асабістага жыцця людзей ад
уплыву рэлігіі і царквы — ад-
бываецца няспынна і няўхіль-
на. Гэта вымушана прызнаць
нават духавенства. Вось што
адзначае «Пастырская кансты-
туцыя «Радасць і надзея». Аб
царкве ў сучасным свеце, вы-
пушчана ў Ватыкане ў 1967 го-
дзе: «...ўсё большая і большая
колькасць людзей фактычна
адыходзіць ад рэлігіі. Адмаў-
ленне бога і рэлігіі або ігнара-
ванне іх не з'яўляюцца, як у
мінулым, нечым незвычайным
і выключным...»

Асабліва хутка гэты працэс
адбываецца ў нашай краіне,
дзе да Кастрычніцкай рэвалю-
цыі была амаль стопрацэнтная
рэлігійнасць насельніцтва. Ця-
пер у нас — грамадства маса-
вага атэізму.

Праўда, калі гутарка захо-
дзіць аб Савецкім Саюзе, за-
ходнія прапагандысты спрабу-
юць даказаць, быццам зніжэнне
ўзроўню рэлігійнасці ў СССР
не носіць характару аб'ектыв-

Мы стварылі новую савецкую рэчаіснасць, якая вызваліла творчыя сілы чалавека, зрабіла яго акрыленым і ўсемагутным. Так думаеш, гледзячы на работу беларускага скульптара Л. ГУМІЛЕўСКАГА «Крылатая».

най заканамернасці, што гэта —
вынік насілля з боку «бязбож-
най сатанінскай улады» каму-
ністаў. Гэтыя прапагандысты за-
бываюць, аднак, тую важную
акалічнасць, што атэізм у чала-
вечым грамадстве ўзнік задоў-
га да таго, як на палітычнай
арэне з'явіліся камуністы.

Многія нашы чытачы памята-
юць, якую ролю адыгрывалі
рэлігія і царква ў жыцці дэрэ-
валюцыйнай Расіі. Рэлігійная
вера ставілася вышэй за наву-
ковыя веды. Свабодамыснасць
аб'яўлялася па-за законам. У
навукальнай праграме ўсіх ві-
даў школ было ўключана вык-
ладанне закону божага. Усё
насельніцтва дзялілася па вера-
вызнанню — у пашпартах бы-
ла нават адпаведная графа. Вы-
ступленне супраць рэлігіі і цар-
квы разглядалася як дзяржаў-
нае злачынства.

Самая буйная з праваслаўна-
хрысціянскіх царкваў — руская
— была сапраўднай апорай
буржуазна-памешчыцкага ладу.
Яна валодала велізарнай маё-
масцю. Толькі Сінод у 1906 го-
дзе меў на бягучых рахунках у
банках не менш як 60 мільёнаў
рублёў золатам.

Зразумела, што «дзяржаўная
царква» была зацікаўлена ў за-
хаванні класавага панавання
эксплуататараў. Таму больш-
шасць духавенства ваража
ўспрыняла сацыялістычную рэ-
валюцыю, актыўна супрацоўні-
чала з белагвардзейцамі і інтэр-
вентамі, прымала ўдзел у ан-
тысавецкіх мячэжах і змо-
вах. Пэней рэакцыйная частка
царкоўнікаў выступала супраць
сацыялістычнага будаўніцтва,
індустрыялізацыі краіны і кал-
ектывізацыі.

Такая контррэвалюцыйная,

антынародная дзейнасць рэлі-
гійных арганізацый, натураль-
на, сустрэла адпор з боку Са-
вецкай дзяржавы. І ўжо тады
буржуазная прапаганда галасі-
ла ва ўсю, нібыта «большавікі
праследуюць веруючых».

Поспехі сацыялістычнага бу-
даўніцтва прывялі да таго, што
значная большасць служыце-
ляў культу стала на ляльчыны
пазіцыі ў адносінах да Савец-
кай улады. Гэта быў вымушаны
крок, прадыхаваны жыццём.
Працэс прыстасавання царквы
да новага ладу быў доўгім і па-
кутлівым. Ён завяршыўся ў сяр-
эдзіне трыццаціх гадоў. У
выніку склаліся нармальныя
адносіны паміж царквой і
дзяржавай.

Гэтану ў значнай меры са-
дзейнічала і прынцыповая палі-
тыка Камуністычнай партыі і
Савецкай дзяржавы ў адносі-

нах да рэлігіі, царквы і верую-
чых. Асновы гэтай палітыкі
былі распрацаваны У. І. Лені-
ным задоўга да Кастрычніцкай
рэвалюцыі. Яны знайшлі сваё
адлюстраванне ў шэрагу пра-
грамных дакументаў партыі і
ў заканадаўчых актах Савецкай
дзяржавы, сярод якіх адным з
важнейшых з'яўляецца «Дэкрэт
аб аддзяленні царквы ад дзяр-
жавы і школы ад царквы», пры-
няты пры непасрэдным удзеле
У. І. Леніна і падпісаны ім у
студзені 1918 года.

Сёння абсалютная большасць
насельніцтва Савецкага Саюза
— людзі няверуючыя, якія
прытрымліваюцца навуковага,
дыялектыка-матэрыялістычна-
га погляду на прыроду і гра-
мадства. У той жа час ёсць і
такія грамадзяне, якія актыўна

[Заканчэнне на 5-й стар.]

БАГАЦЦІ НЕТРАЎ НЕ- ВЫЧЭРПНЫЯ

[«Пошук ідзе пад зям-
лёй»]

стар. 3

ЛЕНІН: ПАТРЭБНА МІЖНАРОДНАЕ БРА- ТЭРСТВА РАБОЧЫХ

[«Великий интернацио-
налист»]

стар. 4

ПРАЗ СПОРТ — ДА УЗАЕМАРАЗУМЕННЯ

[«Спортивный обмен:
правда и вымысел»]

стар. 4—5, 6

ЦІ ЖЫЛА КНЯЗЁўНА ПОЛАЦКАЯ У ЗА- СЛАЎІ!

[«След Рагнедзін»]

стар. 7, 8

сельскагаспадарчых культур.

У ВЕСЦЫ — 36 СТУДЭНТАў

Салава — звычайная вёска ў Драгічынскім раёне. Есць у ёй дом культуры з бібліятэкай, васьмігадовай школа, магазін. А за вёскай жывёлагадоўчы гарадок.

З кожнага трэцяга дома Салавы хто-небудзь вучыцца ў вышэйшай або сярэдняй спецыяльнай навучальнай установе. Так, сын даглядчыка жывёлы Якава Марчука — Аляксандр вучыцца ў Брэсцкім інжынерна-будаўнічым інстытуце. Ніка і Лёня — дзеці калгаснага шафёра Васіля Гарапучыка — вучыцца ў Вільнюскім тэхнікуме чыгуначнага транспарту, сын Рыгора Бацука Васіль — у Ляхавіцкім саўгасе-тэхнікуме. 36 студэнтаў родам з вёскі Салава.

ЛІДСКІЯ ПАВЕРХІ

Лідчане добра памятаюць, як раней выглядала адна з цэнтральных вуліц горада — вуліца Леніна. З абодвух бакоў стаялі старыя драўляныя хаткі. Па бруку з грукатам праносіўся бясконцы

патак аўтамашын, які на доўга спыняўся ля чыгуначнага пераезду.

Цяпер праз пераезд перакінуты шырокі шляхавод. Вуліца таксама стала шырэйшай, больш прасторнай, яе пакрылі асфальтам, зрабілі пасярэдзіне газон, наладзілі аднабаковы рух.

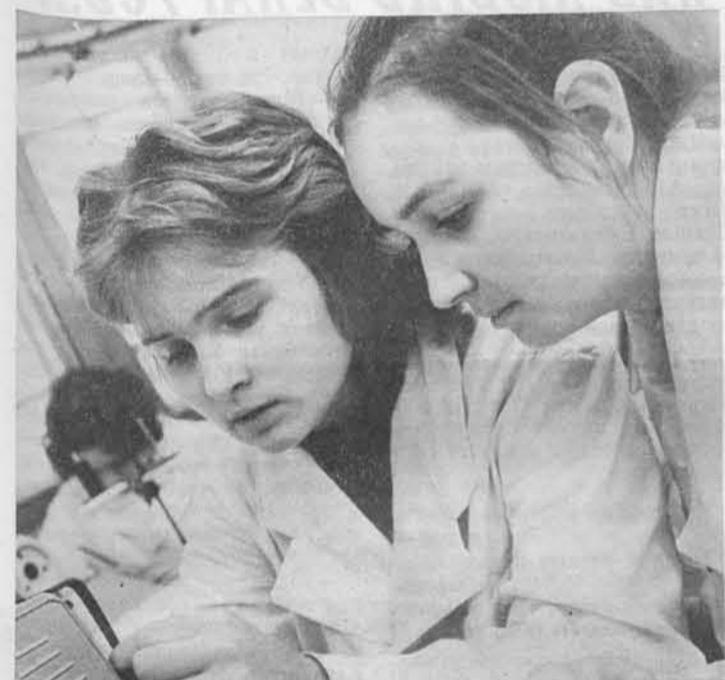
З вышыні шляхавода добра відаць новабудулі вуліцы. Усё гэта сучасныя шматпавярховыя дамы ў 4—5 паверхаў. Узведзены першы ў горадзе 9-павярховы дом, а ў нядаўна здадзеным у эксплуатацыю 48-кватэрным увесць першы паверх зойме кнігарня.

Працягваецца будаўніцтва ў мікрараёне, які прымыкае да вуліцы Леніна.

ФІЛЬМ ПРА СВОЙ ПАЛАЦ

У Гродна ўступіў у строй трохпавярховы Палац піянераў і школьнікаў. У памяшканні дзесяткі пакояў для заняткаў розных гурткаў. У адным з іх размясцілася кінастудыя. Акрамя таго, тут ёсць тэатральная і спартыўная залы, басейн для плавання.

Юныя кінааматары здымаюць фільм, у якім раскажуць пра пачатак работ новага палаца.

Міжшкольны вучэбна-вытворчы камбінат, які адкрыты нядаўна ў Фрунзенскім раёне Мінска, — чацвёрты па ліку ў сталіцы рэспублікі. І 780 старшакласнікаў з 19 сярэдніх школ раёна набываюць тут навыкі па адной з пятнаццаці рабочых спецыяльнасцей. **НА ЗДЫМКУ:** дзевяцікласніцы СШ № 7 Марыя ГРЫШЫНА (злева) і Лена ХАМЯКОВА вывучаюць кравецкую справу.

XXV в'ездом КПСС задачы значнага паляпшэння якасці прадукцыі.

НАШ завод — вядучы ў краіне па выпуску плоскашліфавальных станкоў высокай і асабліва высокай дакладнасці. У гэта цяжка паверыць, калі ўбачыш у музеі першы станок, выпушчаны ў нас адразу пасля вайны, — прымітыўнае насценна-свідравальнае ручное прыстасаванне. Толькі ў 1960 годзе мы прыступілі да вырабы плоскашліфавальных станкоў. А ўжо ў 1967 наша мадэль 3711 — першая сям'я род металарэзных станкоў краіны — атрымала Знак якасці.

Цяпер каля чвэрці ўсёй прадукцыі завода атэстуецца ганаровым пяцікутнікам, што азначае адпаведнасць прадукцыі самым высокім сусветным стандартам.

Прычын такога хуткага поспеху шмат. Гэта і заслуга канструктарскага аддзела, і добрая работа заводскай службы метралогіі, і высокая прафесійная кваліфікацыя калектыву. Мы ўкараняем зараз аўтаматызаваную сістэму кіравання якасцю. Яна прадугледжвае комплекс

мер па кантролю за якасцю вырабаў на ўсіх этапах тэхналагічнага працэсу.

Але галоўнай прычынай поспеху прадпрыемства сталі тыя перавагі, якія дае яму сацыялістычны лад вытворчасці: высокая ступень спецыялізацыі, маштаб заказаў, планавасць, што пазбаўляе нас ад кан'юктурных клопатаў, а значыць — гарантуе адкрысцаў перавытворчасці.

Прыкладна кожны пяты наш станок ідзе на экспарт. Іх купляюць Англія, Японія, ФРГ, Швецыя, Францыя, Канада, ЗША, Іспанія. Аднак асобнага экспертнага ўчастка на заводзе няма — любы серыйны станок можа быць адпраўлены за мяжу і не выклікае рэкламацый. Наадварот, мы атрымліваем шмат добрых водгукаў. «Хачу падзякаваць савецкім станкабудаўнікам за такую дыхтоўную машыну, — пісаў, напрыклад, шліфоўшчык з Балгарыі Пётр Мартынаў. — Ад работы на гэтым станку атрымліваю поўнае задавальненне».

Цяпер мы прыступілі да асваення уніфікаванай гамы станкоў. У яе ўваходзяць 16 мадэлей, дзе ўзаемазамыняюцца каля 90 працэнтаў усіх

ПОШУК ІДЗЕ ПАД З'ЯМЛЁЙ

Сярод тых, хто стаў ля «налыскі» беларускай нацыянальнай геалогіі, па праву называюць імя акадэміка Герасіма Багамолава. На пачатку трыццаціх гадоў ён тэарэтычна абгрунтаваў і гораха адстаяў ідэю перспектывы нацыі нетраў рэспублікі. Ім складзена першая геалагічная карта Беларусі. Акадэмік Багамолаў — лаўрэат дзвюх Дзяржаўных прэмій СССР і Дзяржаўнай прэміі БССР, член многіх міжнародных арганізацый па праблемах гідра-

— Чым адметнае ў гісторыі беларускай геалогіі мінулае пяцігоддзе?

— Перш-наперш, адкрыццямі новых падземных скарбаў, якія яшчэ раз пацвердзілі, што нетры нашай рэспублікі хаваюць мноства рэдкіх багаццяў. Беларусь, як вядома, здабывае цяпер 40 працэнтаў агульнасацыяльнага аб'ёму калійных угнаенняў. Таму вельмі важна было расшырыць зону разведаных запасаў калійных солей. Пошукі завяршыліся адкрыццём вялікіх адкладанняў сільвініту ў раёне Петрыкава, якія па запасах значна пераўзыходзяць вядомага салігорскага. Петрыкаўскія руды багацейшыя за старобінскія каліем, пласты іх больш магутныя, а гэта мае прыцыповае значэнне для павышэння эфектыўнасці і зніжэння сабекошту здабычы сільвініту. Задача цяпер заключаецца ў тым, каб гэтыя падземныя скарбы ўзяць з найменшымі затратамі і максімальна разумна іх выкарыстаць.

Вучоныя рэспублікі пакапаціліся і аб гэтым. Імі распрацавана так званая селікатыўная сістэма выймання калійных пластоў, якая дазваляе максімальна знізіць колькасць сільвініту, што застаецца ў нетрах, і рэзка зменшыць пад'ём на-гара пустой пароды.

Цікавыя даследаванні правялі нашы вучоныя з мэтай стварэння эфектыўнай тэхналогіі па дадатковай перапрацоўцы і выкарыстанню адходаў абагачальных фабрык. Вядома, што тысячы тон пустой пароды, якія штогод збіраюцца побач з фабрыкамі, пагражаюць засаленнем значных плошчаў глебы, водных крыніц і атмасферы. Даследчыкамі прапанаваны цікавы метады комплекснай перапрацоўкі адходаў і пераўтварэння іх у вельмі патрэбныя хімічныя прадукты. Яны даказалі, што з пустой пароды можна дадаткова атрымліваць калій, сталовую соль, вылучаць такія рэдкія элементы, як стронцый, ліцій і іншыя.

— Дзесяць гадоў назад Беларусь стала нафтаздабываючай рэспублікай. Чым парадвала нетры Палесся шукальнікаў «чорнага золата» ў апошнія гады і якія, на Ваш погляд, перспектывы асваення новых нафтавых басейнаў?

— Дэталай. Станкі адрозніваюцца толькі магутнасцю. За кошт такой уніфікацыі мы штогод будзем эканоміць каля 2,5 мільёна рублёў і яшчэ больш павысім якасць сваёй прадукцыі.

І УСЁ Ж ПАД якасцю мы разумеем не толькі дыхтоўнасць вырабаў, але і лепшую арганізацыю самой працы.

Стары прынцып кантролю «выявіў брак — выправіў» зараз не можа задаволіць вытворчасць. Цяпер работа наладжваецца так, каб прадукціліць брак у працэсе вырабы і зборкі дэталаў. Дэвіз «ад якасці вырабаў — да якасці працы» — не проста ігра слоў. Ён, разам з няспынным удасканаленнем вытворчых тэхнічнай базы, абнаўленнем прадукцыі, павышэннем культуры вытворчасці, прадугледжвае выхаванне высокай свядомасці ў кожнага рабочага і служачага. Галоўным кантралярам у сучасных умовах можа быць толькі сумленне кожнага. І мне вельмі прыемна адзначыць, што і псіхалагічна наш калектыв аказаўся падрыхтаваным да пераходу на новыя ўмовы работы.

геалагічных навук. «Геаграфія» яго пошукаў даўно выйшла за межы рэспублікі, ахапіла не толькі Савецкі Саюз, але і Пакістан, Індыю, Туніс, Егіпет, Чылі, Іран, дзе ён таксама вёў плённыя навуковыя даследаванні.

Наш карэспандэнт меў гутарку з акадэмікам **Г. БАГАМОЛАВЫМ** аб апошніх дасягненнях беларускіх геологаў і перспектывах развіцця геалагічнай навуцы рэспублікі ў дзесятай пяцігодцы.

— Праведзены вельмі напружаныя даследчыя работы, падрыхтавана да разведкі 25 новых плошчаў, на якіх прабураны глыбокія свідравіны агульнай глыбінёй у 570 тысяч метраў. Для нагляднасці скажу, што гэта амаль роўна адлегласці ад Мінска да Кіева.

Нашы геологі прынялі на ўзбраенне шэраг навішых метадаў разведкі і здабычы нафты, распрацаваных айчыннымі і зарубежнымі вучонымі. Таму можна спадзявацца, што неўзабаве мы станем сведкамі адкрыцця новых нафтавых гарызонтаў, новых раёнаў іх распаўсюджвання.

— Год ад году нам патрабуецца ўсё больш цэменту, цэглы, гравію і іншых будаўнічых матэрыялаў. Ці ёсць рэзервы павелічэння здабычы і вытворчасці іх?

— За дзевятую пяцігодку геологі перадалі прамысловасці 112 месцанараджэнняў будаўнічых матэрыялаў з запасамі ў некалькі разоў большымі, чым разведаныя ў папярэднія пяцігодкі. Есць сярод іх унікальныя па запасах сыравіны і якасці. Скажам, буйнейшае ў Савецкім Саюзе месцанараджэнне цэментавай сыравіны Камунарскае ў Касцюковіцкім раёне.

У Глушкавічах Лельчыцкага раёна выяўлены велізарныя залежы аблісочавага граніту, у Бярэзіне пад Бабруйскам — сілікатнага пяску, у Кошалах Навагрудскага раёна — гравію, непадалёк ад Лукомля — гліны.

Нельга не назваць і такія значныя работы геологаў, як разведка каласальных залежаў гаручых сланцаў у раёне Мазыра і побач з Петрыкавам, а таксама — прамысловых запасаў буграга вугалю ў Жыткавіцкім раёне. Дарэчы, там ужо завяршаецца будаўніцтва рудніка, і неўзабаве ён пачне выдаваць на-гара вельмі таннае паліва.

З расшырэннем будаўніцтва ў гарадах і вёсках цесна звязана праблема забеспячэння іх пітной вадой. Геологамі выяўлены падземныя азёры, здольныя выдаваць на паверхню каля 20 кубаметраў вады ў секунду. Гэтыя пошукі дапамогуць значна папоўніць «артэзіянскія калодзежы» Мінска — адзінага ў Еўропе буйнога горада, які цалкам забяспечваецца толькі крынічнай вадой. Праведзе-

на разведка і складзены неабходныя схемы падземнага водазабеспячэння яшчэ 29 гарадоў, такіх як Маладзечна, Барысаў, Кобрын, Рэчыца. Разведаны вялікія запасы мінеральных вод. Прычым, геаграфія іх распаўсюджвання вельмі шырокая — Мінск, Лепель, возера Нарач, Рагачоў, Наваельня, Рэчыца, Віцебск і іншыя раёны. На базе гэтых жыватворных крыніц будуць пабудаваны санаторыі і дамы адпачынку, адкрыты плавальныя басейны.

Высокая тэмпература многіх мінеральных крыніц дазваляе выкарыстаць іх для ацяплення жылля альбо вырошчвання ў парніках гародніны.

— Якія праблемы павінна вырашыць беларуская геалагічная навука ў дзесятай пяцігодцы?

— Неабходна дэтальна вывучыць старажытныя тоўшчы нетраў зямлі, якія, як паказвае сусветны вопыт, захоўваюць нямала сапраўдных скарбаў. Вельмі важна правесці сур'езныя даследаванні так званых беларускага крышталічнага масіва, дзе, мяркуючы па аналогіі з іншымі падобнымі структурамі, можна знайсці розныя руды. Трэба вывучыць вулканічныя тоўшчы, што ўтварыліся ў перыяд інтэнсіўнай вулканічнай дзейнасці на тэрыторыі цяперашняй Беларусі. З імі геологі звязваюць надзеі на адкрыццё каляровых руд, алмазаў і іншых каштоўных выкапняў.

Асабліва важна ў наступныя гады яшчэ раз вярнуцца да карысных структур нафты, вугалю, калійных солей, тых, што ўжо распрацоўваюцца. Усталяваць змены; якія адбываліся ў іх на працягу стагоддзяў, выявіць заканамернасці, агульныя для такіх месцанараджэнняў. Гэта дасць ключ да пазнання працэсаў, што вядуць да ўтварэння і размяшчэння залежаў выкапняў, а значыць, і да прагнозу іх магчымага знаходжання.

Чакаюць свайго вырашэння праблемы шырокага выкарыстання цяпла зямных нетраў, рэсурсаў падземных вод, іх штучнага папаўнення, пытанні аховы прыроды і шэраг іншых. Клопатаў, як бачыце, у беларускай геалогіі ў новай пяцігодцы шмат, а значыць і шмат будзе цікавых адкрыццяў.

Яўген ХВАЙНІЦКІ.

Москва. Да Ленина.

Фота У. КИТАСА.

ВЕЛИКИЙ ИНТЕРНАЦИОНАЛИСТ

К 106-Й ГОДОВЩИНЕ СО ДНЯ РОЖДЕНИЯ В. И. ЛЕНИНА

В истории человечества не было другой такой личности, как В. И. Ленин, чье имя стало бы символом бурного, революционного XX века, эпохи перехода от капитализма к социализму, начало которой положила первая социалистическая революция, совершенная рабочими и крестьянами России.

Ленинизм стал идейной основой революционного преобразования общества. Сила воздействия ленинского учения на современные общественные процессы в мире, на умы миллионов людей во всех уголках планеты огромна.

Опыт Октябрьской революции, которой руководили Ленин и партия большевиков, теоретические труды и практические советы великого вождя, посвященные строительству нового общества, имеют интернациональное значение. Поэтому вполне справедливо ленинизм называют марксизмом эпохи империализма и пролетарских революций.

Развивая идеи пролетарского интернационализма, провозглашенные основоположниками научного коммунизма К. Марксом и Ф. Энгельсом, В. И. Ленин опирался на всестороннее исследование общественных отношений не только России, но и развитых капиталистических стран Европы и Америки, глубоко изучал новые процессы, происходящие в Азии, обобщал опыт международного национально-освободительного движения, достижения передовой науки.

За тридцать лет своей деятельности Ленин написал сотни книг и брошюр, тысячи статей и писем. Ленинские труды издавались в 63 странах на 126 языках, заняв первое место в мире по числу переводов на иностранные языки. В них вскрыты закономерности развития капитализма, разработаны теория социалистической революции, национальный и национально-колониальные вопросы и многие другие проблемы, имеющие огромное значение для революционного дела международного пролетариата.

В своей работе «Итоги дискуссии о самоопределении» Ленин подчеркивал, что верность пролетарскому интернационализму включает в себя объединение всех национальных отрядов революционных сил. Не только пролетариат крупных, но и малых стран не должен забывать своей обязанности «бороться против мелконациональной узости, замкнутости, обособленности, за учет целого и всеобщего, за подчинение интересов частного интересам общего». Всякий иной подход к этому вопросу в конечном счете означает сползание к национализму — злейшему врагу революционного дела. В другой работе — «Последнее слово бундовского национализма» — Ленин писал, что национализм «своей тактикой разъединения и раздробления... превращает в ничто великий завет сближения и единения пролетариев всех наций, всех рас, всех языков».

В. И. Ленин — основатель новых отношений между нациями, последовательный поборник мира, равенства и дружбы народов.

Находясь на вершине достижений современной ему общественной мысли, Ленин, как никто другой, умел видеть глубинные социальные процессы и понимать причины политической активности классов и партий, в кажущемся хаосе мировых событий и явлений мог улавливать основные закономерности общественного развития. Будучи верным и последовательным марксистом, он творчески развивал учение основоположников научного коммунизма, обогащая его новыми идеями и теоретическими положениями.

Именно Ленин дал ответы на самые актуальные вопросы, поставленные ходом истори-

ческого развития, вооружил международное революционное движение научно обоснованной стратегией и тактикой, возглавил борьбу рабочего класса за претворение идеалов социализма в жизнь.

Ленинские идеи пролетарского интернационализма исходят из самой сути освободительной борьбы трудящихся масс. Они обусловлены объективными закономерностями: сходством в основных моментах экономического и политического положения трудящихся масс разных стран в системе капиталистического производства, общностью условий освобождения рабочего класса, так как перед рабочими стоит международная сила — капитал. Для того, чтобы победить ее, «нужен международный союз рабочих, международное братство их».

В наше время пролетарский интернационализм стал неизмеримо богаче, шире, многостороннее. Он вобрал в себя опыт всего международного освободительного движения и более того — всего развития человечества. Сегодня во многих странах утвердился и развивается социализм. Отношения между этими странами строятся на основе социалистического интернационализма, являющегося дальнейшим развитием пролетарского интернационализма. Он характеризует новый тип отношений, установившихся между народами, государствами и партиями в рамках мировой социалистической системы, представляет собой не только идеологическое и политическое явление, но и важный фактор развития экономики, культуры, быта, всего уклада жизни народов этой системы.

Социалистический интернационализм зиждется на таких принципах, как дружба и всестороннее сотрудничество, братская взаимопомощь, сочетание национальных и интернациональных интересов, взаимодействие народов и невмешательство во внутренние дела друг друга, готовность каждой страны внести свой вклад в укрепление мирового социализма.

Проблемы пролетарского интернационализма всегда находились и находятся в центре внимания партии Ленина.

На состоявшемся в феврале-марте XXV съезде КПСС присутствовали 103 делегации коммунистических, рабочих, национально-демократических и социалистических партий из 96 стран земного шара. Их участие в работе съезда — конкретное выражение интернациональной солидарности революционных сил планеты с политикой партии Ленина, со страной Ленина.

В своих выступлениях зарубежные гости выразили единство взглядов по важнейшим проблемам мирового коммунистического и рабочего движения на современном этапе. Они единодушно подчеркивали, что в борьбе с империализмом пролетарский интернационализм — испытанное и мощное оружие.

В бессмертном ленинском учении международный рабочий класс обрел теоретическое оружие и право революционных действий. Будучи противником частной собственности и носителем коллективистских начал, он своей деятельностью решительно утверждает пролетарский интернационализм и гуманизм. Сила мирового социализма, мирового революционного движения — в единстве целей, воли, действий.

Миллионы людей ныне живут по Ленину, советуясь с ним, получают ответы на самые острые вопросы современности, черпают знания и силу из сокровищницы великих ленинских идей.

Михаил ТРУШ,
доктор исторических наук.

СПОРТИВНЫЙ ОБМЕН: ПРАВДА И ВЫМЫСЕЛ

Председатель Комитета по физической культуре и спорту при Совете Министров СССР С. ПАВЛОВ отвечает на вопросы корреспондента М. МАКСИМОВА.

ВОПРОС: Очевидно, Сергей Павлович, нет нужды сегодня подробно останавливаться на значении международных спортивных связей для лучшего взаимопонимания между людьми разных стран и континентов. Это понимали еще в Древней Греции, откуда пришли Олимпийские игры с их традициями честной спортивной борьбы ради гармонического развития человеческого духа и тела.

В Заключительном акте совещания в Хельсинки, как известно, спорту посвящен специальный раздел, в котором записано: «В целях расширения существующих связей и сотрудничества в области спорта государства-участники будут поощрять соответствующие контакты и обмены, включая спортивные встречи и соревнования всех видов, проводимые на основе общепринятых международных правил, положений и практики».

Так вот, как в нашей стране поощряются подобные контакты и обмены?

ОТВЕТ: Прежде всего я полностью согласен с оценкой значения спортивных контактов и обменов, которая содержится в самом вопросе. Вначале несколько цифр, позволяющих, впрочем, судить не только о количественной, но и о качественной стороне международных спортивных связей Советского Союза.

В течение 1975 года СССР посетили 1 048 спортивных делегаций.

На наших стадионах состоялось семь чемпионатов мира и Европы, множество международных соревнований, турниров, встреч.

Международные спортивные

на зямлі бацькоў

КАБ ЛЮБИЦЬ БЕЛАРУСЬ...

Сустрэўся я з Леанідам Несцеруком у скверыку бальнічнага двара ў пасёлку Антопаль. Восень ужо рассыпала свае фарбы па дрэвах. У паветры плавалі антэны-павуціны «бабінага лета». Адня з іх лёгка апусцілася на галаву Леаніда Емяльянавіча. І адразу кінулася ў вочы, што валасы майго суб'яднага быццам малаком абліты. Л. Несцерук перахапіў мой позірк.

— Гады бяруць сваё. Тым больш, што амаль 50 з іх пражыта на чужыне. Тут, на Радзіме, я пачуў беларускую песню. І здаецца мне, што гэта пра мяне:

Каб любіць Беларусь нашу
мілую—
Трэба ў розных краях
пабываць,
Разумею цяпер, чаму з выраю
Жураўлі на Палессе ляцяць.

— У 1927 годзе беднасць і галечка пагналі мяне за акіяны. Апынуўся ў Канадзе. З той пары мне здаецца, што я трапіў у нейкі вір, які ў любы момант можа зацягнуць на дно, кінуць на халодныя камяні, і ад чалавека нічога не застаецца, — быццам сам з сабой разважаў Леанід Емяльянавіч.

— Цяпер я зноў апынуўся на роднай зямлі. Як змяніліся

родныя мясціны, людзі! Заможна ўсе сталі жыць.

— Мне давялося пабываць на фермах мясцовага калгаса, назіраць за работай людзей. Добрая гаспадарка ў маіх аднавяскоўцаў. Дзеці іх вучацца ў школах, у інстытутах, займаюць адказныя пасады.

— Я заходзіў у многія дамы. Усюды мяне гасцінна сустракалі, частавалі. Змянілася аблічча вёскі. У сялян прыгожыя дамы. У дамах дастатак. Многія мае землякі маюць матацыклы, аўтамабілі.

Леаніду Емяльянавічу не пананцавала. Ён цяжка захварэў і трапіў у Антопальскую бальніцу. У час знаходжання ў бальніцы яго бясплатна лячылі, тут ён знайшоў падтрымку і разуменне.

— Здзівіла мяне бясплатнае лячэнне, — расказваў Леанід Емяльянавіч. — У Канадзе за адзін дзень знаходжання ў бальніцы трэба заплаціць 15—20 долараў. Долар у нас усемагутны. Два гады таму назад памерла мая жонка. Каб пахаваць нябожчыцу, мне давялося заплаціць 5 000 долараў.

Мы сустрэліся з Л. Несцеруком у дзень яго выліскі з бальніцы. Вылісваючыся адтуль, ён атрымаў лякарствы і добрыя пажаданні на дарогу.

С. МІХАЕВІЧ.

Плошча Калініна ў Мінску.

«Голас Радзімы»

№ 17 (1432)

ные контакты мы осуществляли с 87 странами по 54 различным видам спорта.

Беру на себя смелость утверждать, что по широте и интенсивности этих связей ни одна страна в мире не может сравниться с нашей. И, конечно же, все наши спортивные контакты и обмены мы рассматриваем с позиций укрепления мира во всем мире.

Несомненно, за последнее время международный авторитет советского спорта еще более укрепился. Спортивные организации СССР и стран социалистического сотрудничества оказывают все большее влияние на весь мировой спорт, решительно выступая за его демократизацию, устранение расовой дискриминации, за изгнание из него духа демагогии и наживы. Духом характерного для буржуазного спорта, за предоставление равных возможностей для участия в открытой и честной борьбе, помогая тем самым укреплению дружбы и взаимопонимания между народами. Эта демократическая направленность спорта социалистических стран находит все большее число сторонников и последователей.

Хочу подчеркнуть, что сот-

рудничество для нас вовсе не ограничивается только чисто спортивно-технической стороной дела. Наши спортсмены — активные участники самых разнообразных международных встреч.

Известно, что 1975 год проходил под знаком 30-летия Победы над фашизмом. В честь этого памятного события были организованы многие спортивные мероприятия, и в их числе пробег Мира по маршруту Москва — Варшава — Берлин с участием спортсменов СССР, ПНР, ГДР. От Москвы и до Берлина спортсмены бежали буквально по живому коридору. Сотни тысяч граждан нашей страны, Польши и ГДР сердечно встречали и провожали участников пробега.

Состоялись волнующие встречи, митинги, манифестации. Можно ли после этого считать пробег только лишь спортивным поединком? 30-летию Победы были посвящены и другие международные соревнования, которые проводили в Венгрии, Югославии, Румынии, Болгарии, Чехословакии.

Советские спортсмены — традиционные и активные участники таких, например, событий, как праздники коммунистических газет в Авст-

рии, Бельгии, ФРГ. Спортивная программа занимала видное место в неделях и днях Советского Союза, которые проводились в минувшем году в Италии, Португалии, Голландии.

Мы имеем давние и все более крепнущие контакты с социалистическими странами, и это естественный процесс. Однако заметное оживилось и наши связи с такими капиталистическими странами, как США, ФРГ, Франция, Япония, Англия. Скажем, если в 1970 году наши контакты с Соединенными Штатами исчислялись 8 делегациями, в составе которых было 140 человек, то в 1974 году эти цифры увеличились соответственно до 40 и 750, а в прошлом году еще более возросли.

Наши ведущие мастера достойно осуществляют миссию полпредов советского спорта на стадионах множества стран мира. Они завоевывают симпатии зарубежных любителей спорта не только своими результатами, но и высокими гражданскими и человеческими качествами. Хочу напомним о турне советских гимнасток по городам США, Англии, ФРГ. Английский диктор во время

(Окончание на 6-й стр.)

за мяжой і дома

РУЖЫ ЛЯ ПОМНІКА

Мітынг памяці чэхаславацкіх грамадзян, расстраляных фашыстамі, адбыўся ва ўрочышчы Гай паблізу ад горада Баранавічы. У ім прыняла ўдзел дэлегацыя чэхаславацкага Камітэта міру, якая даставіла да мемарыяльнага комплексу ружы з гарадоў і вёсак, дзе пахаваны савецкія і чэхаславацкія воіны-вызваліцелі, ахвяры фашысцкага тэрору.

На мітынгу выступіў член прэзідыума славацкага савета міру Любар Чундэрлік. Ён падзякаваў працоўным горада, партыйным, савецкім і грамадскім арганізацыям за стварэнне хвалюючага манумента, за тое, што на беларускай зямлі свята захоўваюць памяць аб загінуўшых чэхаславацкіх грамадзянах.

СУСТРЭЧА ў БЕЛСАЎПРОФЕ

Удзельнікі праходзіўшай у Маскве XX сесіі Міжнароднага прафсаюзнага камітэта па турызму і адпачынку Сусветнай федэрацыі прафсаюзаў, на якой былі прадстаўлены арганізацыі 18 краін, прадоўжылі ў Мінску абмеркаванне ўзнятых на ёй пытанняў. Яны сустрэліся з адказнымі работнікамі Белсаўпрофа.

Сакратар Белсаўпрофа Л. Барабанова расказала гасцям аб развіцці эканомікі і культуры Беларусі, шматбаковай дзейнасці прафсаюзаў па камуністычнаму выхаванню працоўных, арганізацыі сацыялістычнага саборніцтва за паспяховае выкананне рашэнняў XXV з'езда КПСС. Удзельнікі маскоўскай сустрэчы былі азнаёмы з вопытам Беларускага рэспубліканскага савета па турызму і экскурсіях, арганізацыі адпачынку працоўных, замежнага турызму. У гэтым годзе чакаецца, што нашу рэспубліку наведваюць у прафсаюзных турысцкіх групах каля 15 тысяч гасцей з замежных краін. Шмат рабочых, служачых, калгаснікаў выедуць на адпачынак за граніцу.

Генеральны сакратар асацыяцыі «Турызм і праца» Ж. Отбур (Францыя) у час гутаркі адзначыў плённасць абмену думкамі аб шляхах далейшага развіцця супрацоўніцтва прафсаюзаў у галіне турызму, важнасць набытага ў Беларусі вопыту.

З ВЫПАДКУ ГАДАВІНЫ ДАГАВОРУ

З выпадку 31-й гадавіны Дагавору аб дружбе, супрацоўніцтве і ўзаемнай дапамозе паміж Савецкім Саюзам і Польскай Народнай Рэспублікай генеральны консул ПНР у Мінску Ю. Мруз наладзіў 19 красавіка прыём.

На прыёме прысутнічалі сакратар ЦК КПБ А. Кузьмін, намеснік Старшыні Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР З. Бычкоўская, намеснік Старшыні Савета Міністраў БССР Н. Сняжкова, кіраўнікі рэспубліканскіх міністэрстваў і ведамстваў, прадстаўнікі партыйных, савецкіх і грамадскіх арганізацый, военачальнікі, актывісты Беларускага аддзялення Таварыства савецка-польскай дружбы.

Прысутнічаў таксама консул генеральнага консульства ГДР у Мінску Э. Корн.

У час прыёму, які прайшоў у цёплай, таварыскай абстаноўцы, генеральны консул ПНР у Мінску Ю. Мруз і міністр замежных спраў БССР А. Гурыновіч абмяняліся сяброўскімі тостамі.

РАСШЫРАЮЦА СЯБРОЎСКІЯ СУВЯЗІ

У Беларускім таварыстве дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі адбылася справядзачная канферэнцыя Беларускага аддзялення таварыства «СССР — Фінляндыя».

Дакладчык — старшыня праўлення аддзялення міністр лясной гаспадаркі БССР С. Майсеенка і выступіўшыя актывісты таварыства расказалі аб праведзенай аддзяленнем рабоце па азнаямленню грамадскасці Фінляндыі з дасягненнямі працоўных нашай рэспублікі ў розных галінах.

Абмеркаваны мерапрыемствы па далейшаму ўмацаванню сяброўскіх сувязей паміж грамадскасцю Беларусі і Фінляндыі, удзелу ў месячніку фінляндска-савецкай дружбы ў канцы гэтага года, расшырэнню існуючых кантактаў з таварыствам «Фінляндыя — Савецкі Саюз» і яго аддзяленнямі.

Лясныя цуды.

Фота М. ШЭГЕЛЬМАНА.

СВАБОДА СУМЛЕННЯ — НАША ПРАВА

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.)

Удзельнічаючы у жыцці краіны, абраславацца выконваючы свой грамадзянскі абавязак і разам з тым усё яшчэ застаюцца веруючымі. Іх правы гарантваны Канстытуцыяй СССР. Выказваючы асноўныя ідэі ляскага дэкрэта аб свабодзе сумлення, царкоўных і рэлігійных таварыствах, артыкул 124 Канстытуцыі СССР гаворыць: «З мэтай забеспячэння за грамадзянамі свабоды сумлення царква ў СССР аддзелена ад дзяржавы і школа ад царквы. Свабода адпраўлення рэлігійных культаў і свабода антырэлігійнай прапаганды прызнаецца за ўсімі грамадзянамі».

Гэтым забяспечваецца свабода дзейнасці як Рускай праваслаўнай царквы, так і ўсіх іншых царкваў і рэлігійных аб'яднанняў у СССР, якія знаходзяцца ў раўнапраўным становішчы ў адносінах да дзяржавы.

Усе царквы, малітоўныя дамы і кultaвае маёмасць у нашай краіне з'яўляюцца дзяржаўнай уласнасцю. Гарантуючы права веруючых свабодна адпраўляць рэлігійныя абрады, дзяржава праз свае мясцовыя органы ўлады перадае малітоўныя будынкі і кultaвую маёмасць у бясплатнае карыстанне веруючым. У Беларусі гэта, напрыклад, Мінскі Свята-Духаўскі кафедральны сабор, Аляксандра-Неўская царква, Барысаўскі Свята-Васкрасенскі сабор і іншыя. Дарэчы, апошні звязаны з гістарычным мінулым — слаўнай перамогай рускіх войск над напалеонаўскай арміяй пры вёсцы Студзёнка на рацэ Бярэзіна паблізу ад Барысава. У памяць аб гэтай паразе і быў узведзены велічны, дзеі і візантыйскім стылі сабор, які добра захаваўся да нашых дзён.

Рэлігійныя арганізацыі маюць права выдаваць розную рэлігійную літаратуру: богаслужэбныя кнігі, царкоўныя календары, часопісы. У апошнія гады двойчы, напрыклад, выдавалася Біблія, рыхтуецца выпуск Новага запавету.

Дзяржава ніколі і ні ў якой форме не цікавіцца вераспаўдальнай прыналежнасцю або непрыналежнасцю чалавека. Аб гэтым не пытаюцца пры найме на работу, пры перапісе насельніцтва, пры выдачы пашпарту, пры паступленні ў вышэйшыя навучальныя ўстановы і г. д.

Веруючыя і служыцелі культа ў нашай краіне ўраўнаваны ў правах з няверуючымі. Яны карыстаюцца выбарчымі правамі, правам на працу, адпачы-

нак, асвету, пенсійнае забеспячэнне. Яны прымаюць удзел у грамадскім жыцці. Нашы чытачы ведаюць, напрыклад, што адным з членаў прэзідыума Беларускага таварыства па культурных сувязях з суайчыннікамі за рубяжом (Беларускае таварыства «Радзіма») з'яўляецца Антоній, мітрапаліт Мінскі і Беларускай.

Адначасова веруючыя і служыцелі культа павінны выконваць усе грамадзянскія абавязкі і дзяржаўныя законы, як агульныя, так і спецыяльныя аб рэлігійных культах.

Для ажыццяўлення кантролю за правільнасцю і своечасовым прымяненнем савецкага заканадаўства аб культах і выпрацоўкі пастаноў, якія датычаць рэлігійных аб'яднанняў, без умяшання ў іх унутраныя справы, створаны кансультатыўны орган — Савет па справах рэлігій пры Савецкім Міністраў СССР.

Дзяржаўныя органы могуць спыніць дзейнасць рэлігійных таварыстваў толькі ў выпадках, калі яны праводзяць у вярхоўных Савецкаму Саюзу мэтах: ад веруючых патрабуюць адмаўлення ад выканання грамадзянскіх абавязкаў, ад удзелу ў абароне Радзімы, у выбарах дзяржаўных і грамадскіх органаў і г. д. А таксама ў тых выпадках, калі гэта дзейнасць наносіць шкоду здароўю і псіхіцы савецкіх грамадзян або абмяжоўвае іх правы. Асобы, вінаватыя ў такіх парушэннях, нясуць адказнасць перад законам.

У сваім калядным інтэрв'ю Патрыярх Маскоўскі і ўсея Русі Пімен на пытанне: «Ці адпавядаюць рэчаіснасці паведамленні ў замежным друку аб тым, што ў СССР ёсць асобы, якія знаходзяцца ў зняволенні за свае рэлігійныя перакананні?» — адказаў: «Мне вядома, што ў заходнім друку перыядычна з'яўляюцца падобныя тэндэнцыйныя сцвярджэнні. Я павінен з усёй адказнасцю заявіць, што ў Савецкім Саюзе няма ніводнага выпадку, каб каго-небудзь прыцягнулі да судовай адказнасці або трымалі ў зняволенні за яго рэлігійныя перакананні... Верыць ці не верыць — асабістая справа кожнага ў СССР».

Такім чынам, рэлігія ў СССР з'яўляецца прыватнай справай кожнага ў адносінах да дзяржавы. Аднак інакш ставіцца і вырашаецца пытанне аб адносінах членаў партыі да рэлігіі. Навуковы характар марксісцка-ленінскай матэрыялістычнай філасофіі, на якой грунтуецца ідэалогія партыі, абумоўлівае тое, што членам КПСС не можа быць веруючы.

Ці азначае гэта ўшчамленне свабоды сумлення? Ніколькі. Бо членства ў Кампартыі з'яўляецца справай добраахвотнай. Таксама вырашаецца пытанне і ў адносінах камсамола.

Мы бачым, такім чынам, што масавы адыход працоўных ад рэлігіі ва ўмовах сацыялізму звязаны з рашэннем сацыяльна-эканамічных і культурных задач будаўніцтва новага грамадства. Вопыт нашай краіны паказвае, што перамога сацыялістычных адносін, сцвярджэнне савецкага ладу жыцця, шырокае развіццё народнай асветы, далучэнне народных мас да скарабў духоўнай культуры з'явіліся галоўнымі прычынамі разрыву большасці насельніцтва з рэлігіяй і царквой. Пытанне аб рэлігіі вырашаецца ў нас не «насілле» і «ганеннем», а самім жыццём, практыкай камуністычнага будаўніцтва.

Царква спрабуе перагледзець некаторыя свае канцэпцыі, каб прыстасавацца да сацыялістычнай рэчаіснасці. Гэтай жа мэце служаць, напрыклад, і пошукі магчымасцей «збліжэння» хрысціянскай маралі з камуністычнай. Але збліжэнне карэнна супрацьлегласці не ўдалася і не ўдасца нікому. Нельга пагадзіць матэрыялізм з ідэалізмам, навуку з цемрай.

Здзяйснюючы велізарныя сацыяльныя пераўтварэнні, савецкае грамадства не проста адмаўляе рэлігійныя ілюзіі, а ажыццяўляе пазітыўную праграму жыцця і культуры, злучае матэрыялізм, атэізм з высокім маральным ідэалам. Адыход ад рэлігіі садзейнічае расшырэнню сацыяльных сувязей асобы, яе духоўнаму і маральнаму ўдасканаленню. Сацыялагічны даследаванні, якія праводзяцца ў СССР ў апошні час, сведчаць аб гуманістычным характары працэсу секулярызацыі: ён не толькі не прыводзіць да маральнага нігілізму, але, наадварот, садзейнічае больш глыбокаму разуменню асобай сацыяльнай каштоўнасці, свайго месца ў жыцці грамадства, дапамагае фарміраванню навуковага светапогляду.

Перабудова духоўнага свету чалавека — складаны працэс. У ім ёсць свае цяжкасці, магчымы тыя або іншыя адхіленні ад асноўных тэндэнцый. Але галоўны яго напрамак вызначаюць не жаданні асобных людзей захавання перажыткаў старога, аджываючага, а аб'ектыўны ход развіцця грамадства. І гэта азначае ў будучым поўнае вызваленне ўсіх людзей ад шматвяковага прыгнёту рэлігіі.

СПОРТИВНЫЎ АБМЕН: ПРАВДА І ВЫМЫСЕЛ

(Окончание. Начало на 4-й стр.)

выступления под сводами огромного «Эрлс корта» воскликнул: «Советский Союз может гордиться такой молодежью и такими спортсменами. Это счастливая страна!» Весьма символическим можно считать и тот факт, что советская гимнастка Ольга Корбут была награждена премией «Посол мира», которая была вручена ей в Италии.

ВОПРОС: В дни проведения Олимпиады в Инсбруке органы массовой информации посвящали проблемам спорта, естественно, много места и времени. Но среди позитивных материалов на эту тему попадались на Западе и такие, что вызывали, мягко говоря, недоумение. Так, девиз Олимпийских игр «Быстрее! Выше! Сильнее!» неожиданно нашел своего противника в лице радиостанции «Немецкая волна».

Досталось всем: и гостеприимным хозяевам Игр за то, что не ту музыку играли на торжественном открытии; президенту МОК лорду Киллану за «красивые фразы»; болельщикам за то, что «болели» за свои команды, разжигая тем самым «шовинизм»; австрийскому горнолыжнику Францу Кламмеру и сборной СССР по хоккею за то, что имели, оказывается, «абонемент на золотую медаль» и «были приговорены стать победителями»...

Далее комментатор «Немецкой волны» Фриц Шаттен заговорил о «неспортивном соперничестве» на Олимпиаде. По логике Шаттена Игры следовало бы проводить по формуле «Тише! Ниже! Слабее!». А Олимпийскую деревню превратить в увеселительное заведение. Говорю это потому, что лично Шаттену деревня в Инсбруке показала «гетто», а ее обитатели — «пленниками».

Как, по-вашему, в чем причина такого отношения некоторых западных органов информации к Олимпиаде?

ОТВЕТ: Честно говоря, мне вовсе не хотелось бы полемизировать с этим Фрицем Шаттенем. Другое дело, что за спиной таких комментаторов стоят вполне определенные силы. Я думаю, что поводом, который вызвал столь откровенное раздражение «Немецкой волны», послужили не «красивые фразы» лорда Киллана или золотая медаль Франца Кламмера, а нечто иное.

Несомненно, Игры в Инсбруке прошли под знаком смягчения международной напряженности, в духе дружбы и взаимопонимания, стали одним из конкретных примеров реализации на деле тех идей, которые были заложены

ны в Заключительном документе совещания в Хельсинки. Можно было бы привести немало убедительных примеров подлинного торжества в Инсбруке идеалов олимпизма, идеалов дружбы и сотрудничества, идеалов взаимопонимания и мира.

Сошлось лишь на один, мой взгляд, достаточно характерный пример.

Когда у нашего биатлониста Ивана Бякова сломалось крепление, то лыжу с ботинком в считанные секунды ему передал французский спортсмен, что и помогло И. Бякову вновь выйти вперед. Нельзя при этом не обратить внимание на то, что французская команда в тот момент была в числе лидеров. Повторю, таких примеров немало. Главный успех Игр в том и состоит, что на них царил дружеское сотрудничество и взаимоподдержка.

И это не только наше мнение. Вот что пишет французская буржуазная газета «Экспресс»: «...Инсбрукские игры были самыми прекрасными со времени проведения первой Олимпиады. Главный итог в том, что олимпийская идея нашла в Инсбруке свою новую молодость».

Вот это обстоятельство, видно, и вызывает раздражение тех, кто хотел бы продолжения «холодной войны», кто боится разрядки и сближения народов.

Что же касается обстановки в Олимпийской деревне, то и эти рассуждения «Немецкой волны» можно отнести лишь к разряду абсурдных и злобных. Меры предосторожности, принятые организаторами XII зимних Олимпийских игр в Инсбруке после памятных трагических событий в Мюнхене, были необходимы, и все участники Игр рассматривали эти меры не иначе, как проявление заботы об их безопасности и благополучии. Атмосфера в деревне была непринужденной, постоянно работал Интернациональный клуб, где можно было весело и интересно отдохнуть, великолепно были организованы размещение и питание участников.

На этом фоне разговоры о каких-то «пленниках» или «гетто» являются явно зло-

пыхательскими. За всем этим — опять-таки столь же неблагоприятная, сколь и тщетная попытка принизить, если не зачеркнуть, главный итог Олимпиады: торжество идеи мира и дружбы.

ВОПРОС: Но самым поразительным «открытием», сделанным этой радиостанцией, была попытка, так сказать, «вскрыть корни» наших спортивных достижений. Автор ее утверждал такое: «В социалистических странах большинство мастеров спорта пришли из военных отборных частей, в которых их муштровали для победы собственной страны, муштровали с детства...»

Мне хотелось бы спросить вас, в чем подлинный секрет успехов советских спортсменов?

ОТВЕТ: Дело в том, что соотношение сил в мировом спорте неуклонно изменяется в пользу социалистических стран. Это наглядно иллюстрируют итоги проводившихся в 1975 году чемпионатов мира и Европы. Спортсмены СССР, Германской Демократической Республики, других стран социализма в большинстве видов спорта оставили позади себя такие державы, как США, Англия, ФРГ и другие. На Играх в Инсбруке спортсмены только двух социалистических стран — Советского Союза и ГДР — завоевали более половины всех медалей, которые разыгрывались. В 8 из 10 видов, входивших в программу XII Олимпиады, спортсмены СССР и ГДР были первыми.

«Русские методы тренировок оказались правильными. В СССР тысячи талантливых спортсменов и множество опытных, знающих наставников. Именно эти компоненты помогли русским одержать самую убедительную победу в лыжных гонках за всю историю Олимпиад», — пишет шведская газета «Дагенс нюхетер».

«Неисчерпаемость резервов — огромное достоинство советской олимпийской дружины. Если к этому добавить, что советских олимпийцев соединяют тесные узы взаимовыручки, подлинной дружбы, то станет ясно, в чем таится секрет триумфальной победы первого в мире социалистического государства на Олимпиаде» — это высказывание чехословацкой «Руде право».

Эти две оценки довольно емко и точно определяют фундамент успеха советского спорта на Играх в Инсбруке.

Но достижения спортсменов социалистических стран демонстрируются не только на Олимпиадах. Возьмите Кубу. Ее мастера замечательно выступили на VI Панамериканских играх, проведенных осенью 1975 года в Мехико. Команда острова Свободы за-

няла 2-е место в общем неофициальном зачете, а в отдельных видах спорта опередила команду Соединенных Штатов Америки.

Эти успехи вызывают все более активное раздражение реакционных кругов. Рупоры буржуазной пропаганды не устают заниматься всевозможными измышлениями, инсинуациями, сочинять сплетни и небывлицы, чтобы хоть как-то принизить значение спортивных побед СССР и других социалистических стран.

В Инсбруке перед началом соревнований была сфабрикована фальшивка против спортсменов-саночников ГДР. А чем кончилось дело? Никакие досмотры и проверки не помешали нашим друзьям завоевать все(!) золотые медали не только в санном спорте, но и в бобслее.

Разговоры о «военных отборных частях» смехотворны. Думаю, что в них не верят и сами авторы подобных «открытий».

Причина этих неблагоприятных действий ясна: ведь спорт — это еще одна сфера, еще одна грань, позволяющая реально судить о преимуществах социалистической системы.

Для того, кто хочет действительно разобраться в нашей системе подготовки высококлассных мастеров, не составляет никакого труда убедиться в том, что в странах социализма не было, нет и не будет нужды прибегать к методам профессионального спорта. Наши достижения базируются на том, что государство не жалеет сил и средств для массового развития физкультуры и спорта.

Сегодня в нашей стране в рядах физкультурно-спортивного движения — свыше 50 миллионов человек. В частности, более 5 миллионов занимаются зимними видами спорта, из них свыше 4 миллионов — лыжным, 300 тысяч — конькобежным, около 650 тысяч — хоккеем. Кроме того, в массовых соревнованиях на призы клуба «Золотая шайба» ежегодно участвуют 3 миллиона мальчишек.

И в то же время мы не удовлетворены еще этими показателями, так как к физической культуре приобщены пока далеко не все, кто может заниматься в группах здоровья, в спортивных секциях, участвовать в соревнованиях, выходить на туристские маршруты. Мы стремимся превратить массовое физкультурно-спортивное движение в подлинно общенародное. В этом и состоит весь наш «секрет». Это наша главная задача.

З книжной паліцы

БИГРАФИЯ ЖЛОБИНА

У издавецтве «Беларусь» выйшла ў свет чарговая кніга з серыі гісторыка-эканамічных нарысаў аб гарадах нашай рэспублікі — «Жлобін». Яе аўтар Мікалай Кухараў.

Гарады, падобна людзям, непаўторныя, маюць сваё аблічча, характар, традыцыі. Жлобін — адзін з гарадоў Гомельшчыны. Узнік ён у XV стагоддзі (1492 г.) і першапачаткова насіў назву Хлепена.

Невялікім населеным пунктам заставаўся Жлобін аж да пачатку XIX стагоддзя. Росту горада садзейнічалі правядзенне ў 1873 годзе Лібава-Роменскай чыгункі і ў 1902 годзе чыгункі Пецябург — Адэса.

Прапоўныя Жлобіна ўпсалі нямала яркіх старонак у барацьбу за ўстаўнаўленне ўлады Саветаў. Памятным днём у жыцці горада з'явілася 14 ліпеня 1919 года, калі агітпоездам «Кастрычніцкая рэвалюцыя» ў Жлобін прыбыў выдатны дзеяч Камуністычнай партыі і Савецкай дзяржавы Міхаіл Калінін. На праішоўшым мітынгу ён заклікаў рабочых хутчэй аднавіць разбураную гаспадарку, арганізаваць бесперабойны рух на чыгуначным транспарце і тым самым садзейнічаць хутчэйшаму разгрому ворагаў Савецкай улады.

Страшэнную трагедыю перажыў горад у гады ваеннага ліхалецця. Цяжка параненым выйшаў ён з вайны. Цяпер горад адбудаваўся, вырас, папрыгажэў.

А як будзе выглядаць Жлобін у будучым? Мінскі філіял Цэнтральнага навукова-даследчага і праектнага інстытута па горадабудуўніцтву распрацаваў генеральны план горада. На аснове планавых матэрыялаў і навуковых прагнозаў вызначана перспектыва развіцця горада на бліжэйшыя два дзесяцігоддзі. У горадзе будуць пабудаваны фабрыка штучнага футра, малякавад, шэраг прадпрыемстваў машынабудавання і іншых галін прамысловасці. Насельніцтва Жлобіна да канца разліковага перыяду дасягне 100 тысяч чалавек.

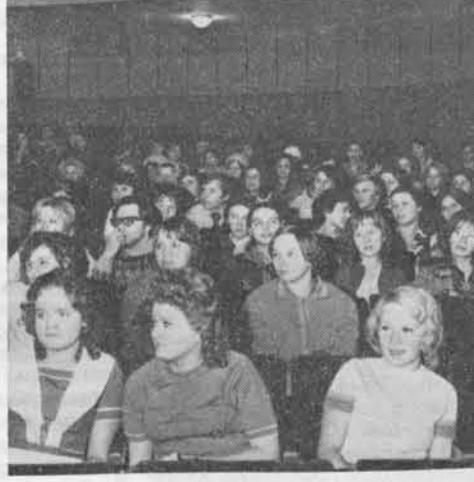
А. МАНЯ.

НА ДЗВЮХ МОВАХ

У выдавецтве «Беларусь» выйшаў з друку добра ілюстраваны альбом «Беларуская народная творчасць». У ім змешчана больш як 50 наляровых і чорна-белых фотаздымкаў. Сярод іх — здымкі цудоўных вырабаў народных майстроў: ткачыкі сяла Моталь Брэсцкай вобласці Ганны Новін, івянецкіх ганчароў Віктара Кулікоўскага і Франца Целішэўскага, віцебскай майстрыхі салямаплярня Лідзіі Анкевіч, гродзенскага майстра пляцення з ласы Нікана Ліцмана і іншых.

Мастацтва беларускіх народных умельцаў атрымала шырокае прызнанне, адзначана дыпламамі і медалямі рэспубліканскіх і ўсесаюзных мастацкіх выставак. З творчасцю народных майстроў Беларусі пазнаёмліся і за мяжой — у Канадзе, ЗША, Японіі, Францыі, Італіі, Балгарыі, Польшчы і іншых краінах.

Альбом выйшаў на беларускай і англійскай мовах. Ён надрукаваны на Мінскім паліграфічным камбінаце імя Якуба Коласа.

Усе, хто ў гэты вечар прыйшоў у Беларускі дзяржаўны драматычны тэатр імя Якуба Коласа, сталі сведкамі гістарычных падзей семнацатага стагоддзя — паўстання віябчан. Кіраўнік паўстання Сцяпан Пасіора заклікае народ да зброі, павітуха Еўка Бабук прадказвае Ісафату Кунцэвічу, уніяцкаму арцыбіскупу Полацкаму і Віцебскаму, непазбежнасць яго гібелі... Ідзе чарговы спектакль па п'есе Уладзіміра Караткевіча «Званы Віцебска», прысвечаны тысячагоддзю горада.

Закончылася прадстаўленне, але ні гледачы, ні акцёры не разыходзяцца. Сёння — чарговая заняткі на праграме ўніверсітэта тэатральнага мастацтва. Вядзецца падрабязнае абмеркаванне прагледжанага спектакля. Шмат цікавых думак аб ролі тэатральнага мастацтва ў эстэтычным і патрыятычным выхаванні выказалі ўдзельнікі сустрэчы.

«Драматычны тэатр імя Якуба Коласа, які адзначае сёлета свой 50-гадовы юбілей, — сказаў дырэктар тэатра заслужаны дзеяч

культуры БССР Геральд Асвятнінскі, — праводзіць сістэматычную работу па эстэтычнаму выхаванню віябчан, адной з форм якой і з'яўляецца ўніверсітэт тэатральнага мастацтва. Калектыў тэатра ў юбілейны годзе пакажа гледачам свае новыя работы, сярод якіх спектакль аб нафтавіках «Мезазойская гісторыя» па п'есе азербайджанскага драматурга Максуда Ібрагімбаева, філасофская драма беларускага драматурга Мікалая Матукоўскага «Апошняя інстанцыя», шэкспіраўская трагедыя «Антоній і Клеопатра». Нашы артысты выступаць перад працоўнымі буйнейшых прадпрыемстваў Віцебска, правядуць тэатральныя дэкады ў Полацку, Наваполацку, Оршы».

НА ЗДЫМКАХ: сцэна са спектакля «Званы Віцебска»; выступае заслужаны артыст БССР Уладзімір КУЛЯШОЎ — выканаўца ролі Ісафата Кунцэвіча; у глядзельнай зале.

Тэкст і фота Я. КАЗЮЛІ.

ГРАНІТНЫЯ ЛЮСТРЫ

Падцягнуты, строгі, ён па праву лічыцца самым паважаным чалавекам у брыгадзе. Калектыў гэты маленькі — тры чалавекі, але брыгада, якую ўзначальвае У. Радзін, — адзіная ў рэспубліцы. Камень для іх — любоў і праца.

Спецыяльнасць гэта рэдкая. Яшчэ ў антычныя часы чалавек, які мог апрацоўваць гранітную глыбу, лічыўся майстрам з майстроў. Сам камень, здабыты з нетраў зямных, кожны кавалак яго, цяжкімі чалавечымі намаганнямі адарваны ад скалы, хавае ў сабе нешта непэўторнае. І трэба, каб колеры, адценні, павуціна пражылак адной пліты дакладна паўтарыліся ў другой.

Сёння ў Мінску шмат будынкаў, якія ўпрыгожыў Уладзімір Радзін. Ён аднаўляў пасляваенны Мінск, прыехаўшы сюды пасля заканчэння маскоўскага рамеснага вучылішча. Першым аб'ектам, давераным яму ў трэсце № 5, быў будынак чыгуначнага вакзала. Пасля былі галоўпаштамт, Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт імя У. І. Леніна, Палац спорту, ВДНГ БССР, плошча Якуба Коласа.

Як вопытны доктар, праслухоўваў ён камень, і, калі павучы, павісаючы ў паветры гук напэўняў памяшканне, матэрыял ішоў у справу. Але час, вецер і сонца старылі камень, прыблялялі яму «свізны» — і ўжо не разгледзець часам, які ў яго колер. Тады плавілься і расцякалася па трэшчынах масціка, загладжвалася спецыяльным прасам, чысцілася паверхня, і на вачах сваяў, мяняў сваё аблічча граніт.

Дома ў Уладзіміра Сяргеевіча сярод шматлікіх сувеніраў ёсць абломак чырвонага граніту, з якога ён высек зорку. Тую самую, праз якую тысячы людзей ідуць пакланіцца салдацкаму подзвігу ў Брэсце. Семсот квадратных метраў граніту ўклала яго брыгада, ствараючы мемарыяльны комплекс у горадзе над Бугам. І хоць работы былі механізаваны, пры апрацоўцы каменю ўсё вырашалі вопытныя рукі і дакладнае вока гранітчыка. Імя У. Радзіна высечана ў камені Брэсцкай крэпасці — такая даніна людскай павагі тым, хто свая працай у славіў подзвіг легендарнай цытадэлі.

Працуючы на Кургане Славы, на 21-м кіламетры ад Мінска па Маскоўскай шашы, члены брыгады заўважылі, што Уладзімір Сяргеевіч нечым усхваляваны. Яны не пыталі, і ён не сказаў ім тады, што ў адным з воінаў, высечаных на барэльефе, ён бачыў бацьку, які быццам сышоў з даваеннай фатаграфіі.

Лаўрэат Дзяржаўнай прэміі БССР архітэктар Г. Сысоеў, які амаль заўсёды працаваў з Уладзімірам Сяргеевічам, кажа, што глядзець, як творыць Радзін, — сапраўдная асаляда. Камень ажывае ў руках майстра, каб праз вякі людзі бачылі прыгажосць узору зярнят, што іскрацца на сонцы.

Л. ЛАМСАДЗЕ.

БЕЛЫЯ БУСЛЫ БЕЛАЙ РУСІ

Мінулым летам у нашай рэспубліцы паўторна быў праведзены ўлік белых буслоў. Упершыню такі ўлік рабілі ў 1974 годзе па метадыцы, распрацаванай Міжнародным саветам па ахове птушак.

Устаноўлена, што ў Беларусі налічваецца 13 012 буслоў. У 1975 годзе колькасць іх у параўнанні з папярэднім годам павялічылася на 2 219 штук. Значна больш стала іх у Брэсцкай вобласці. Калі ў 1974 годзе на тэрыторыі гэтай вобласці налічваліся 3 142 буслянкі, то ў 1975 — 4 098, а колькасць птушанят, што вывеліся і вылецелі з іх, павялічылася ўдвая.

У 1974 годзе ў нашай рэспубліцы вывелася і вылецела 22 278 птушанят белых буслоў, а ў наступным — ужо 29 710.

Чым гэта выклікана? Пакуль што сказаць цяжка. Для канчатковага заключэння патрэбны дадатковыя і ўсебаковыя назіранні ў будучым. Найбольш значнае павелічэнне колькасці белых буслоў зарэгістравана, як адзначана вышэй, у Брэсцкай вобласці. Магчыма, гэта вынік таго, што многія раёны Брэстчыны доўгі час былі затоплены. Значыць, кармавая база для буслоў тут лепшая. Не менш важна і тое, што людзі сталі больш беражліва і ўважліва адносіцца да гэтых птушак.

СЛЕД РАГНЕДЗІН

[Заканчэнне. Пачатак на 7-й стар.]
вала на Чорнай гары паблізу Ізяслаўля жаночы манастыр, стала інакійня і прыняла імя Анастасіі.

Наступнае ўпамінанне аб Ізяслаўлі мы знаходзім у Лаўрэнцьеўскім летапісу толькі за 1127, а ў Іпацьеўскім — за 1128 год. Вялікі кіеўскі князь Мсціслаў, сын Уладзіміра Манамаха, выступіў супраць крывічоў і зруйнаваў многія гарады і сёлы полацкай зямлі. Не пазбег горкага лёсу і добра ўмацаваны горад Ізяслаўль. У наступныя гады некалькі князёў пабывала на яго сталі. Апошнім значыцца, паводле летапісаў, князь Брачыслаў Васількавіч. Той самы, які ўпамінаецца ў «Слове аб палку Ігаравым».

Пачынаючы з трэцяй чвэрці XII стагоддзя Ізяслаўль ужо не ўпамінаецца ў рускіх летапісах. Цяпер сведчанні аб ім мы знаходзім толькі ў беларуска-літоўскіх летапісах. Ізяслаўль значыцца ў складзе Вялікага княства Літоўскага, а потым — у складзе Рэчы Паспалітай. З цягам часу некалі многалюдны, добра ўмацаваны горад заняпаў. Змянілася і яго назва.

Паступова згубіўся і след Рагнеды. У некаторых даследчыкаў з'явілася нават сумненне, у якім жа Ізяслаўлі закончыла яна зямное існаванне. На велізарнай прасторы Кіеўскай Русі існавала некалькі Ізяслаўляў, і кожны з іх мог быць апошнім прыстанішчам апальнай княгіні. Аднак, калі строга прытрымлівацца летапісных указанняў, то трэба аддаць перавагу Заслаўю на Свіслачы, паблізу горада Мінска. Гэта пацвярджаецца і народнымі паданнямі, якія дайшлі з глыбіні стагоддзяў. Такой жа думкі прытрымліваліся ў свой час гісторыкі М. Карамзін і В. Тацішчаў. У карысць гэтага меркавання выказваюцца і многія цяперашнія вучоныя.

Ёсць і іншыя ўскосныя таму пацвярджэнні. Перш за ўсё, тут, у самым цэнтры Заслаўя на Свіслачы на самым высокім месцы існуе дзядзінец — магутны чатырохвугольнік земляных валоў. З аднаго боку крэпасць абмывае Свіслач, з другога — прыток яе — Княгінька. Паводле народнай пагалоскі, назву сваю прыток атрымаў у гонар Рагнеды. З трэцяга боку крэпасці — яшчэ адзін прыток — Чарніца. Яго таксама назвалі ў гонар Рагнеды, якая стала манахіняй. Існавала, кажуць, паблізу ад Заслаўя возера Рагнедзь, і лясы, якія акружалі горад, называлі Рагнедзінымі.

Паблізу ад дзядзінца размешчана яшчэ адно земляное ўмацаванне, якое носіць ласкавую беларускую назву «Замачак». І хоць «Замачак» (маленькі замак) больш позняга паходжання, сапраўднае прызначэнне якога не разгадана, аднак у народзе лічаць яго магілай Рагнеды.

Усё гэта разам, вядома, уяўляе вялікую цікавасць для навукі. Таму яшчэ ў 1926 годзе гісторыка-археалагічная камісія Інстытута

гумар

— Дазвольце падсесці да вашага століка: у рэстаране так пуста, што проста страшна робіцца...
— Калі ласка, сядайце, але я вас адразу ж пакіну. Я афіцыянт.

Прачытайшы кнігу аб індзейцах, сын пытаецца ў бацькі:
— А чаму, заключаючы мір, ін-

беларускай культуры распачала вывучэнне Заслаўя. Раскопкі веў А. Ляўданскі. Зборам звестак і пісьмовых крыніц займаўся Д. Даўгяла. Абодва вучоныя нечакана прыйшлі да пераканання, быццам заснавана Заслаўе не ў X, як меркавалася, а ў XII стагоддзі. Такім чынам, ні Уладзімір, ні Рагнеда, ні сын іх Ізяслаў не маглі быць яго будаўнікамі.

Падобнае сцвярджэнне ўсё ж не збянтэжыла тых, хто прытрымліваўся пункту гледжання Тацішчава і Карамзіна. У 1967—1968 гадах Інстытут гісторыі Акадэміі навук БССР і Дзяржаўны музей Беларусі зрабілі новыя раскопкі ў больш шырокіх маштабах. Узначаліў экспедыцыю кандыдат гістарычных навук Рыгор Штыхаў. Яму і належыць, па сутнасці, частка важнага навуковага адкрыцця. Розныя прадметы матэрыяльнай культуры, знойдзеныя ў раскопках, наглядна пацвярджаюць узгаданні пісьмовых крыніц аб пабудове Ізяслаўля ў канцы дзесятага стагоддзя.

Што ж датычыць раскопак 1926 года, то вяліся яны павярхоўна. Ляўданскі адносіў стварэнне цяпер існуючых валоў да XII стагоддзя. Не аспрэчваючы гэтага, Штыхаў даказаў, што насыпаны яны пры рэканструкцыі і расшырэнні крэпасці замест больш старажытных валоў. У цэнтры дзядзінца стаіць царква, збудаванне якой адносіцца да XVII стагоддзя. Цяпер царква рэстаўрыруецца. Там будзе знаходзіцца філіял гістарычнага музея Беларусі. Рэстаўрацыйныя работы далі магчымасць зрабіць яшчэ адно вельмі важнае адкрыццё. Калі капалі катлаван для гашэння вапны, наткнуліся на старажытнае славянскае жыллё. У невялікай паўзямлянцы пад тоўстым культурным пластом добра захавалася ачаг і нават кухонны посуд.

Гісторыкам яшчэ дзевяціцца вывучаць матэрыялы, здабытыя ў Заслаўі, падводзіць вынікі работ археолагаў, вучоных, але ўжо цяпер можна з упэўненасцю сказаць, што пры зліцці Свіслачы і Княгінькі красавалася горад, закладзены ў канцы дзесятага стагоддзя. І што горад гэты, відаць, і ёсць шукаемы Ізяслаўль.

— Цяпер для паўнаты карціны — кажу я, — застаецца адшукаць магілу Рагнеды-Гарыславы-Анастасіі.

— Што ж, — згаджаецца Р. Штыхаў, — раскопкі працягваюцца. А што датычыць Рагнеды, то была яна жанчынай вялікага тэмпераменту, выключнай прывабнасці і рэдкага розуму. Вобраз яе натхніў не толькі летапісцаў. На працягу стагоддзяў апявалі яе пэты, кампазітары, мастакі. Ды гэта і зразумела: вобраз княгіні Рагнеды можна смела паставіць у адзін шэраг з вобразамі самых цудоўных жанчын зямлі.

А. ПЛЮШЧ.

Вицебск вичэрні. Мост цераз Заходнюю Дзвіну.

Фота К. ЯКУБОВІЧА.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.

ТЭЛЕФОНЫ: 33-07-82, 33-02-80, 33-03-15, 33-01-97.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі. Зак. 611.